

N:o 187.

Ank. till Riksd. kansli den 26 maj 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning af aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga grufvor m. m., dels ock inom Riksdagen väckta motioner i ämnet.

(R. A.)

I proposition af den 9 april 1908 har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t, att i enlighet med berörda statsrådsprotokoll bilagdt förslag till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för statens räkning afsluta köp angående de i samma förslag omhandlade fastigheter samt grufvor, grufveandelar m. m.;

dels för nämnda ändamål bevilja ett anslag af fem miljoner kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp;

dels ock, under förutsättning att förenämnda köpeaftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, blefve af Kungl. Maj:t godkändt, bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning

och utfraktning af malm m. m. i enlighet med statsrådsprotokollet bilagdt förslag till sådan öfverenskommelse.

I anledning af denna proposition hafva följande motioner blifvit väckta:

af herr *G. Boman* motionen n:o 63 i Första Kammaren med hemställan:

att Riksdagen måtte *dels* besluta att icke bifalla Kungl. Maj:ts proposition n:o 176, i hvad den afser aftal med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att afsluta köp med aktiebolaget Svappavaara malmfält af nämnda bolags fastigheter samt grufvor, grufandelar m. m. enligt aftal den 9 april 1908;

dels för nämnda ändamål bevilja ett anslag af 8,500,000 kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp;

af herr *S. Nordström* motionen n:o 312 i Andra Kammaren med hemställan:

att Riksdagen, med afslag å den föreliggande kungl. propositionen, behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, efter förutgången fullständig undersökning och utredning, för nästkommande års Riksdag framlägger förslag om statens förvärf af äganderätten till Svappavaara m. fl. malmfält utan att därigenom bereda Grängesbergs aktiebolag ytterligare förmåner eller rättighet till ökad malmutförsel;

och af herrar *L. J. Carlsson* och *K. H. Branting* motionen n:o 325 i Andra Kammaren, med hemställan:

att Riksdagen, med afslag af Kungl. Maj:ts proposition n:o 176 i hvad den afser ny öfverenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och Trafikaktiebolaget. Grängesberg—Oxelösund, måtte ställa till Kungl. Maj:ts förfogande nödiga medel för inköp för statens räkning af aktiebolaget Svappavaara malmfälts grufvor m. m.

De i Kungl. Maj:ts proposition åberopade förslagen till aftal jämte bilagor äro af följande lydelse:

Emellan svenska staten, å ena, samt Aktiebolaget Svappavaara malmfält å andra sidan, är följande aftal träffadt:

*Aftal med
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält.*

§ 1.

Aktiebolaget Svappavaara malmfält öfverlåter och försäljer härigenom till staten

dels följande hemmansdelar i Svappavaara by, Jukkasjärvi socken, skattehemmanet $\frac{3}{128}$ mantal N:o 5 Svappavaara

»	$\frac{3}{256}$	»	»	9	»
»	$\frac{13}{128}$	»	»	14	»
»	$\frac{1}{8}$	»	»	17	»
»	$\frac{11}{64}$	»	»	27	»
kronohemmanet	$\frac{6}{64}$	»	»	29	»

samt

dels ock alla bolaget tillhöriga grufvor och grufandelar med utmål samt inmutade fyndigheter inom Svappavaara, Leveä-Niemi och Tansari malmfält i Jukkasjärvi socken samt Salmivaara malmfält i Gellivare socken, nämligen:

inom Svappavaara malmfält:

inmutareandelen i tjugusju (27) st. utmål angifna i bil. A. till denna §, samt jordägareandelen i tolf (12) st. utmål, angifna i samma bilaga,

inom Leveä-Niemi malmfält:

inmutare- och jordägareandelen i sjutton (17) st. utmål, angifna i bil. B. med undantag för den jordägareandel, som belöper å Aktiebolaget Båt-skärnsnäs tillhöriga $\frac{10}{285}$ mantal N:o 4 Svappavaara;

fyra (4) st. inmutningar, för hvilka utmål ännu ej lagts, angifna i samma bil. B.

inom Tansari malmfält:

inmutareandelen i tre (3) st. utmål, angifna i bil. C. samt jordägareandelen i samma utmål för ett och trettiosju etthundratjuguåttondedels ($1\frac{37}{128}$) mantal;

inom Salmivaara malmfält:

inmutare- och jordägareandelen uti fyra (4) st. utmål, angifna i bil. D.

§ 2.

Den enligt § 1 försålda egendomen tillträdades af staten den 1 juli 1908, och skall då vara fri från in-teckningar och gravationer af hvad slag det vara må, med undantag af de förmåner, som blifvit föregående ägare af $\frac{3}{32}$ mantal N:o 17 och $\frac{11}{64}$ mantal N:o 27 tillförsäkrade genom här bifogade kontrakt. (Bil. E och F.)

§ 3.

Såsom köpeskilling för den sålda egandomen betalar staten till bolaget kontant tillhopa åtta och en half miljoner (8,500,000) kronor, nämligen:

för hemmansdelen $\frac{3}{128}$ mantal N:o 5 Svappavaara . . .	Kr.	900:—
» » $\frac{3}{256}$ » » 9 » . . . »		800:—
» » $\frac{13}{128}$ » » 14 » . . . »		4,000:—
» » $\frac{1}{8}$ » » 17 » . . . »		4,800:—
» » $\frac{11}{64}$ » » 27 » . . . »		5,500:—
» » $\frac{6}{64}$ » » 29 » . . . »		9,000:—
» fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari och Salmi- vaara malmfält tillhopa »		6,975,000:—
samt för fyndigheterna inom Leveä-Niemi malmfält . . »		1,500,000:—
	Summa Kr.	8,500,000:—

§ 4.

Köpeskillingen för fastigheterna samt för fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari och Salmivaara malmfält skall erläggas å tillträdesdagen den 1 juli 1908, med rätt för staten att uppskjuta betalningen mot erläggande af 4 % årlig ränta å hvad som ej betalas från nämnda den 1 juli 1908 till dess betalning sker; dock att 3,500,000:— kr. skola betalas senast den 1 sept. 1908 samt återstående 3,500,000:— kr. senast den 1 januari 1909.

§ 5:

Köpeskillingen för fyndigheterna inom Leveä-Niemi malmfält, 1,500,000:— kr., skall erläggas först sedan de af A. G. Rådell gjorda inmutningar inom samma malmfält genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara gällande, eller ock all på

mutsedlarne grundad rätt blifvit å staten öfverlåten. Vid köpeskillings erläggande skall staten tillika erlagga ränta å densamma efter 4 % från den 1 juli 1908 till betalningsdagen.

§ 6.

Staten fritager sig från all skyldighet att själf anhängiggöra klander-talan mot de i § 5 omnämnda inmutningar, men förbinder sig att lämna bolaget fullmakt, att på dess kostnad och risk, anhängiggöra och utföra sådan klandertalan, om bolaget därom gör framställning.

§ 7.

Å tillträdesdagen öfverlämnar bolaget till staten åtkomsthandlingar till de i § 1 nämnda fastigheter äfvensom alla handlingar, som styrka bolagets rätt till de sålda malmfyndigheterna, såsom mutsedlar, protokoll öfver verkställda utmålsförrättningar, bevis om utförda försöks- och försvarsarbeten, fångeshandlingar till förvärfvade jordägareandelar, kopior af alla utmålskartor samt af alla magnetiska kartor.

§ 8.

Det arrendekontrakt, som den 26 januari 1901 upprättats angående Kronans jordägareandelar i vissa fyndigheter inom Svappavaara malmfält emellan Konungens befallningshafvande i Norrbottens län, å Kungl. Maj:ts och Kronans vägnar, å ena, samt Civilingenjören Gustaf Thisell, å andra sidan, och hvilket af civilingenjören Thisell öfverlåtits å Aktiebolaget Svappavaara malmfält, skall upphöra att gälla samma dag, som staten tillträder den genom detta aftal försälda egendomen.

Förestående aftal antages härmed under förutsättning dels att Kungl. Maj:ts tillstånd lämnas till här omhandlade försäljning, och dels att aftalet varder från statens sida godkänt och underskrifvet före den 1 nästkommande juli.

Stockholm den 9 april 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.

Gustaf Thisell.

Henrik Santesson. G. von Heideken. G. A. Granström. B. Stafsing.

Bevittnas:

Uno Clason.

Rud. Silfwerbrand.

*Bil. A till § 1 i kontraktet med Aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Förteckning
öfver Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål å Svappavaara malmfält.

Utmålens namn.	Beläget å mark.	Tillhörande mutsedels nummer.
Svappavaara N:o 1 af år 1884	Krono-	1
» N:o 2 » » »	»	2
» N:o 3 » » »	»	3
» N:o 4 » » »	»	4
» N:o 5 » » »	»	5
» N:o 6 » » »	»	6
» N:o 54 » » 1902	»	2137
» N:o 26 » » »	»	2025
» N:o 13 » » »	Krono- och enskild	2429
» N:o 74 » » »	Enskild	4749
» N:o 12 » » »	Krono-	2228
» N:o 1 » » »	Krono- och enskild	2217
Erik » » »	Enskild	1808
Svappavaara N:o 11 » » »	Krono-	2227
Vulcan » » »	Krono- och en liten del på enskild	1899
Rolf » » »	Enskild och en liten del på krono-	1806
N:o 1 Nore » » »	Krono-	2266
Hero » » »	Krono- och en liten del på enskild	1901
N:o 6 Thyra » » »	Krono-	1803
Svappavaara N:o 3 » » »	»	2219
Lea » » »	Enskild och en del på krono-	1804
Svappavaara N:o 31 » » »	Krono-	2030
» N:o 4 » » »	»	2220
Balder » » »	»	1897
N:o 3 Ivan » » »	»	1800
N:o 4 Gustaf » » »	»	1801
Åke » » 1905	Enskild och på bolagets	1860
Summa 27 st. utmål.		

Aktiebolaget Svappavaara malmfält äger jordägarandelen i utmålen Svappavaara n:ris 1—6 af år 1884, Svappavaara n:ris 74 och 13, n:r 1 Nore, Erik, Rolf och Lea.

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.

Gustaf Thisell.

*Bil. B. till § 1 i kontraktet med Aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Förteckning

öfver Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål och inmutningar på
Leveä-Niemi malmfält.

Utmåle ns namn.	Beläget å mark.	Tillhörande mutsedels nummer.
Leveä N:o 1 af år 1899	Enskild	2763
» » 2 » » »	»	2764
» » 3 » » »	»	2765
» » 4 » » »	»	2766
» » 5 » » »	»	2767
» » 6 » » »	»	2768
» » 7 » » »	»	2769
» » 8 » » »	»	2853
» » 10 » » »	»	2855
» » 11 » » »	»	3091
» » 15 » » »	»	3898
» » 32 » » »	»	3278
» » 33 » » »	»	3279
» » 38 » » »	»	3284
» » 39 » » »	»	3285
» » 40 » » »	»	3286
» » 18 » » »	»	3406
<i>Inmutningar.</i>		
Leveä N:o 64 af ²⁵ / ₄ 1904	Enskild	4000
» » 65 » » »	»	4001
» » 66 » » »	»	4002
» » 67 » » »	»	4003
Summa 17 st. utmål.		
Summa 4 st. inmutningar.		

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.

Gustaf Thisell.

Bil. C. till § 1 i kontraktet med Aktiebolaget Svappavaara malmfält.

Förteckning

öfver

Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål på Tansari malmfält,
samtliga belägna å enskild mark.

Fyndigheten Tansari N:o 4 af år 1905

» » » 5 » » »

» » » 6 » » »

Summa 3 st. utmål.

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara malmfält.
Gustaf Thisell.

Bil. D. till § 1 i kontraktet med Aktiebolaget Svappavaara malmfält.

Förteckning

öfver Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål å Salmivaara malmfält.

Utmålens namn.	Beläget å mark.	Tillhörande mutsedels nummer.
Salmivaara N:o 2 af år 1904	Krono	2030
» » 3 » » »	»	2032
» » 4 » » »	»	2031
» » 5 » » »	»	2033
Summa 4 st. utmål.		

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.
Gustaf Thisell.

*Bil. E. till § 2 i kontraktet med Aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Till Herr Wilhelm Frey Thisell i Stockholm försäljer undertecknad härmed äbo- och besittningsrätten till Tre Trettiotvåendelar ($\frac{3}{32}$) mantal af kronohemmanet N:o 17 om $\frac{1}{8}$ mantal i Svappavaara inom Jukkasjärvi socken af Norrbottens län emot följande villkor:

1:o. Köpesumman är bestämd till Tretusen femhundra (3,500) kronor, hvaraf femhundra (500) kronor äro denna dag erlagda och härmed kvitteras.

2:o. Ettusen (1,000) kronor erlägges den 12 Oktober innevarande år.

3:o. Ettusen (1,000) kronor, betalas den 12 April 1901.

4:o. Femhundra (500) kronor, erlägges den 12 Juli 1901.

5:o. Återstoden Femhundra (500) kronor, betalas den 12 Oktober sistnämnda år.

6:o. I årligt underhåll till min fader Pehr Henriksson Huru, skall köparen betala Etthundra (100) kronor, ett år efter detta köps underskrifvande, samt sedermera under faderns lifstid, samma summa under ofvanstående data hvarje år.

7:o. Under en tid af två år förbehåller jag mig rätt att bo och nyttja de å hemmanet uppförda husen, hvilka jag förbinder mig att under denna tid väl underhålla och vårda, allt detta räknadt från kontraktets data.

8:o. Köparen får på egen bekostnad söka inrymning uti den försälda egendomen, hvartill nödiga åtkomsthandlingar jag förbinder mig att vid anfordran utlämna till köparen.

Häraf tvenne exemplar upprättade hvaraf vi tagit ett hvardera.

Svappavaara den 12 Juli 1900.

Joh. Hend. Persson Huru.
(Bom.)

Vittna:

F. A. Falck. *Amanda Silfwerbrand.*

Rätt afskrifvet intyga:

Rud. Silfwerbrand. *R. Erikson.*

Rätt afskrifvet af afskrift intyga:

G. W. Ullmark. *Rud. Silfwerbrand.*

*Bil. F. till § 2 i kontraktet med Aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Till Disponenten och Riddaren Gustaf Thisell i Luleå upplåter och afstår samt försäljer jag undertecknad mitt innehafvande Kronohemman Svappavaara N:o 27 om $\frac{11}{64}$ dels mantal emot en öfverenskommen köpesumma stor Femtusenfemhundra (5,500) kronor och mot här nedanskrifna villkor och bestämmelser:

Egendomen, som består af hus och åker, äng, skog och odlingsmark jämte andel uti redan inmutade grufvor, får, utan undantag, af köparen genast tillträdas med den rätt hemmanet af ålder haft, har och framdeles lagligen tillvinnas kan, såväl uti inmutade grufvor, som ock uti allt annat af hvad slag och beskaffenhet det vara må, och berättigas köparen att uti allt hvad den försålda hemmansdelen rörer, genast föra talan och för densamma sin rösträtt utöfva.

Köpeskillingen erlægges på följande villkor.

Trehundra (300) kronor betalas nu vid köpets underskrifvande, hvilka såsom gulden härmed kvitteras.

Tretusen (3,000) kronor inom utgången af år 1898 samt återstoden Tvåtusentvåhundra (2,200) kronor innan den 31 Maj 1899 därefter 5 % ränta.

Jag säljare förbehåller mig rättighet få, med min hustru under vår lifstid kvarbo på hemmanet i de hus vi nu innehafva samt, att efter köparens särskilda bestämmelser tillsviðare få använda och bruka alla till hemmanet hörande ängar, åkrar samt betesskogor emot årlig afgäld till köparen motsvarande årets utlagor för detsamma.

Köparen eger, att utan mitt vidare hörande, rätt att söka inrymning på detta köp. Och afhänder jag mig alltså till köparen denna egendom, och får han öfver densamma råda, som öfver all annan välfången egendom.

Häraf tvenne exemplar växlade.

Svappavaara den 13 April 1898.

Erik Johansson Stålnacke.

(Bom.) Säljare.

Hustru *Wendela Eliasdotter Stålnacke.*

(Bom.)

Bevittna:

F. A. Falck.

Rud. Silfwerbrand.

Med förestående köpeafhandling förklarar jag mig nöjd och förbin-
der mig till dess uppfyllande.

Ört och dag som ofvan.

Gustaf Thisell,
gen. *Nils Andrén.*

På en gång närvarande vittnen.

F. A. Falck.

Rud. Silfwerbrand.

Rätt afskrifvet af afskrift intyga:

G. W. Ullmark.

Rud. Silfwerbrand.

Under förutsättning, att det denna dag upprättade köpeaftal, hvari-
genom Aktiebolaget Svappavaara Malmfält till Svenska Staten försålt bland
annat samtliga bolaget tillhöriga grufvor och grufveandeler jämte utmål,
samt inmutade fyndigheter inom Svappavaara, Levieniemi och Tansari
Malmfält i Jukkasjärvi socken samt Salmivaara malmfält i Gellivare socken,
varder å statens sida slutligen godkändt, träffas emellan Svenska Staten,
å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget
Grängesberg-Oxelösund, å andra sidan, följande öfverenskommelse:

*Öfverens-
kommelse
med Luossa-
vaara-Kii-
runavaara
aktiebolag
och Trafik-
aktiebolaget
Grängesberg
—Oxelö-
sund.*

§ 1.

Utöfver den kvantitet järnmalm, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktie-
bolag enligt 1907 års kontrakt emellan staten samt Luossavaara-Kiiruna-
vaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget
Grängesberg-Oxelösund äger att under 25-årsperioden 1908—1932 bryta
och tillgodogöra sig inom Kiirunavaara Malmfält, skall bolaget mot den i
§§ 4 och 5 här nedan stadgade ersättning till staten under tiden 1915—
1932 äga bryta och tillgodogöra sig inom samma malmfält ytterligare nio
(9) millioner ton, dock med rätt för bolaget att, om det sådant önskar,
inom Gellivare malmfält bryta och tillgodogöra sig intill 2,500,000 ton af
sistberörda malmkvantitet, oberäknadt varpmalm, hvarom förmåles i § 7
af 1907 års kontrakt.

§ 2.

Staten förbinder sig att intill år 1933, eller, om Staten då icke begagnat den lösningsrätt till aktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, som enligt § 9 mom. 1:o i 1907 års kontrakt är Staten tillförsäkrad, intill år 1938 icke inom Svappavaara, Levieniemi, Tansari eller Salmivaara malmfält bryta eller låta bryta järnmalm annat än för järn- eller ståltillverkning inom Sverige.

§ 3.

Staten tillförsäkrar Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag att under perioden 1915—1932 frakta å järnvägen Svartön-Riksgränsen utöfver de malmkvantiteter, som angifvas i § 8 mom. 1:o och 2:o af 1907 års kontrakt, ytterligare den malm, tillsammans nio millioner ton, som bolaget genom detta kontrakt erhåller rätt att bryta inom Kiirunavaara och Gellivare Malmfält, mot den i ofvannämnda § 8 mom. 1:o och 2:o för hvarje fall bestämda frakt och under öfriga däri stadgade fraktningsvillkor. Denna kvantitet skall sålunda fördelas, att bolaget under hvar och ett af åren 1915—1917 äger frakta etthundrafemtiotusen (150,000) ton, under hvar och ett af åren 1918—1920 fyrahundrafemtiotusen (450,000) ton samt under hvar och ett af åren 1921—1932 sexhundratusen (600,000) ton; dock att den i 1907 års kontrakt angifna högsta fraktkvantiteten för år i olika riktningar icke må i följd af nyssberörda bestämmelse ökas till mera än 3,750,000 ton från Kiruna till Riksgränsen, 1,400,000 ton från Kiruna till Svartön eller 1,000,000 ton Gellivaremalms från Gellivare (Malmberget) till Svartön.

§ 4.

Såsom vederlag för de bolaget genom detta kontrakt tillerkända rättigheter och förmåner erlägger bolaget till staten dels ett kontant belopp af 3,500,000 kronor, hvilket betalas den 1 juli 1908, dock med rätt för bolaget att uppskjuta betalningen intill den 1 september 1908 mot erläggande af fyra procent årlig ränta å hvad som ej betalas den 1 juli från sistnämnda dag till betalningsdagen, dels ock en royalty, enligt nedan gifna bestämmelser.

§ 5.

För hälften af den kvantitet järnmalm, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag genom bestämmelserna i § 1 här ofvan erhåller rätt att

bryta, eller alltså för fyra och en half ($4\frac{1}{2}$) millioner ton skall bolaget till staten erlægga en royalty af tre (3) kr. per ton, dock att å denna royalty skall afräknas den afgift, som staten såsom ägare af bolagets preferensaktier på grund af bolagsordningens bestämmelser äger bekomma i utdelning för ifrågavarande fyra och en half millioner ton.

Royaltyn skall erläggas sålunda, att Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag utöfver nyssberörda afgift betalar omedelbart efter ordinarie bolagsstämma hvart af åren 1916, 1917 och 1918 royalty för 75,000 ton med 2 kr. per ton för Kiirunavaaramalm och 2 kr. 50 öre per ton för Gellivarealm, hvart af åren 1919, 1920 och 1921 royalty för 225,000 ton efter samma grund, hvart af åren 1922—1928 royalty för 300,000 ton likaledes efter samma grund samt hvart af åren 1929—1933 royalty för 300,000 ton med 1 kr. 50 öre per ton för Kiirunavaramalm och 2 kr. 25 öre per ton för Gellivarealm.

§ 6.

Har Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag icke medhunnit att till utgången af år 1932 bryta och utfrakta de malmkvantiteter, som bolaget, dels enligt 1907 års kontrakt, dels enligt detta kontrakt, äger tillgodogöra sig från Kiirunavaara och Gellivare malmfält, tillhoppa etthundratvå millioner sjuhundra femtiotusen (102,750,000) ton, skall den ersättningskyldighet, som enligt § 9 mom. 2:o af 1907 års kontrakt för visst fall åligger staten, omfatta hvad som brister i 102,750,000 ton dock högst sju (7) millioner ton. Begagnar ej staten sin lösningsrätt vid 1932 års utgång och har bolaget till den tiden ej medhunnit att bryta och utfrakta 102,750,000 ton, skall bolaget äga utfrakta hvad som brister under femårsperioden 1933—1937, dock ej mera än högst 2,000,000 ton utöfver hvad bolaget enligt 1907 års kontrakt äger frakta under samma femårsperiod; skolande härvid bestämmelserna i § 10 i 1907 års kontrakt i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

§ 7.

1:o. Den i § 9 mom. 1:o af 1907 års kontrakt föreskrifna uppskattning af den medelvinst, Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag under åren 1920—1929 haft å malmförsäljningen, skall jämväl omfatta hvad bolaget på grund af nu förevarande aftal brutit och tillgodogjort sig under sagda period, därvid jämväl den enligt andra stycket af § 5 här ofvan för samma malm erlagda särskilda royalty skall inräknas i vinsten; dock att

härigenom ändring icke sker, med afseende å de i anförda § 9 mom. 1:o af 1907 års kontrakt bestämda maximikvantiteter malm — 30,000,000 ton från malmfältet i Kiirunavaara och 7,500,000 ton från Gellivare malmfält — som vid inlösen få tagas i beräkning.

2:o. Bestämmelserna i detta kontrakt skola ej heller göra ändring i hvad i § 9 mom. 1:o af 1907 års kontrakt är stadgadt därom, att om de malmtillgångar, som vid 1932 års utgång finnas kvar inom Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags utmål, af nämnden uppskattas till mindre belopp än 150 millioner i Kiirunavaara eller 37¹/₂ millioner i Gellivare malmfält, från lösesunman för de aktier, staten äger lösa, skall afdragas, hvad som svarar mot bristen i nyssnämnda kvantitetens sammanlagda belopp.

§ 8.

Hvad i §§ 13, 15, 16, 18, 24 och 29 af 1907 års kontrakt är stadgadt skall i tillämpliga delar gälla äfven beträffande den malmkvantitet, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag genom detta kontrakt erhåller rätt att bryta.

§ 9.

Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund ikläder sig ansvarighet såsom för egen skuld för alla de förbindelser, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag genom detta kontrakt åtagit sig.

Förestående aftal antages härmed under förutsättning af vederbörande bolagsstämors godkännande inom nästkommande Juni månads utgång men upphör att vara för bolagen bindande, därest det icke af staten inom samma tid godkännes.

Stockholm den 9 april 1908.

Trafikaktiebolaget Grängesberg—
Oxelösund.

Vollrath Tham.

C. H. Byström.

Luossavaara—Kiirunavaara
aktiebolag.

Vollrath Tham.

Herman Duse.

Bevittnas:

Det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet är af följande innehåll:

»Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde chefen för civildepartementet, statsrådet greve Hamilton:

Sedan längre tid har fråga om beviljande af sökt koncession å järnvägsanläggning från Kiruna till Svappavaara i Norrbottens län eller eventuellt öfvertagande för statens räkning af vissa vid Svappavaara och trakten däromkring belägna utmålslagda eller inmutade malmförekomster varit föremål för beredning inom vederbörande departement. Då jag nu går att i underdånighet föredraga dessa ärenden inför Eders Kungl. Maj:t, anhåller jag att till en början få i korthet erinra om deras förhistoria och redogöra för vissa för frågornas bedömande viktigare förhållanden.

I särskilda den 18 oktober och den 9 november 1899 inkomna underdåniga ansökningar hade civilingenjören G. Thisell, vice häradshöfdingen P. H. Santesson, civilingenjören G. A. Granström och auditören E. D. W. Martin anhållit om tillstånd att anlägga och trafikera *dels* järnväg af 42.7 kilometers längd från Kiruna station å den då under byggnad varande statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen förbi Mertainen till Svappavaara, *dels* och en 24.8 kilometer lång bibana från nämnda järnväg vid Mertainen till Ylipää.

Genom nådig proposition den 22 februari 1901 lämnade Kungl. Maj:t Riksdagen tillfälle att yttra sig i anledning af omförmälda ansökning om koncession å anläggning af järnväg från Kiruna till Svappavaara, därvid Kungl. Maj:t förklarade sig vilja, efter emottagande af Riksdagens svar, företaga den slutliga pröfningen af koncessionsansökningen.

Ur den motivering, som åtföljde förenämnda proposition, finner jag mig endast böra erinra om följande. Med hänsyn därtill att samlad malm icke anträffats i järnmalmsfyndigheterna vid Ylipää, ansåg föredragande departementschefen, att framställningen om koncession å bibanan från Mertainen till Ylipää icke borde föranleda vidare yttrande. I fråga om järnvägsanläggningen mellan Kiruna och Svappavaara hade sökandena anført, att densamma vore afsedd att bereda möjlighet för tillgodogörande af befintliga rika malmtillgångar, särskildt å Mertainens, Svappavaara och Leveäniemi malmfält. Kostnaderna, utom för rullande materiel, hade af sökandena beräknats till 1,869,000 kronor. För rullande materiel hade upptagits ett belopp af 3 miljoner kronor. Den 9 november 1900 hade järnvägsstyrelsen erhållit nådigt bemyndigande att på sökandenas bekostnad genom sakkunnige, bland annat, verkställa kontrollstakning af ifrågasvarande järnvägslinje och i öfrigt genomgå och kontrollera de genom sökandenas försorg anställda undersökningar och utarbetade kostnadsförslag.

Historik.

I februari 1901 afgafs utlåtande i ärendet, åtföljdt af nytt kostnadsförslag. Detta slutade å 3,300,000 kronor utan rullande materiel, hvilken upptagits, liksom i det ursprungliga kostnadsförslaget, till 3 miljoner kronor.

I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 15 maj 1901 anförde Riksdagen bland annat följande.

»Uti den skrifvelse, hvaruti Riksdagen år 1898 till Eders Kungl. Maj:t anmälde sitt beslut om anläggning af statsbanan från Gellivare till Riksgränsen, framhöll Riksdagen, hurusom vinst å denna järnväg vore att för staten påräkna, bland annat, genom den malmtransport, som medelst ifrågasatta bibanor kunde komma att tillföras statsbanan. En sådan fördel skulle uppenbarligen beredas staten genom den järnväg från Kiruna till Svappavaara, för hvars anläggning enskilde nu hos Eders Kungl. Maj:t begärt koncession. Om staten sålunda bör hafva intresse af att denna järnväg kommer till stånd, anser Riksdagen å andra sidan, i enlighet med hvad af järnvägsstyrelsen och föredragande departementschefen i detta ärende anförts, att tillräckliga skäl ej tala för att den sålunda ifrågasatta bibanan anlägges genom statens försorg och på dess bekostnad. Under sådana förhållanden synes det Riksdagen icke böra förvägras de enskilde, som därom gjort ansökning, att få utföra järnvägsanläggningen och därigenom tillgodogöra de i dessa trakter befintliga malmtillgångar.

Såsom af de i ärendet hörda myndigheter och särskildt af departementschefen framhållits, bör emellertid koncession å ifrågavarande järnvägsanläggning lämnas endast under särskilda villkor och förbehåll. Lika med departementschefen anser Riksdagen sålunda, att innan koncession beviljas, ansökandena skola hafva ådagalagt, att de förfoga öfver det penningebelopp, som erfordras för järnvägens byggande och för anskaffande af den behöfliga rullande materielen.

Af synnerlig vikt är vidare att söka betrygga ifrågavarande företags bibehållande såsom svenskt. Beträffande de malmfält, hvilkas tillgodogörande järnvägen afser, har i sådant syfte af departementschefen uppställt den fordran, att desamma, nämligen Svappavaara och Leveäniemi malmfält, skola ägas af ett eller två aktiebolag, i hvilkas bolagsordning är stadgadt: att aktie icke må ägas eller innehafvas af utlänning; att beslut om ändring i denna bestämmelse eller om försäljning af grufva eller del därpå, om bolagets upplösning, om nedläggande af grufdriften och om förändring af bolagsordningens bestämmelse i afseende å föremålet för bolagets verksamhet icke må utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd vara giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom; att för de fyra aktier i grufvebolaget eller grufvebolagen, hvilka böra till staten med full

äganderätt öfverlätas, talan skall föras af den, som Eders Kungl. Maj:t därtill förordnar; samt att Eders Kungl. Maj:t äger utse en ledamot i bolagsstyrelsen. Hvad angår själfva järnvägen, bör enligt hvad departementschefen framhållit, koncessionen å densamma öfverlätas å ett aktiebolag, i hvars ordning stadgas, dels att aktie icke må ägas eller innehafvas af utlänning, dels ock att Eders Kungl. Maj:t äger utse en ledamot i detta bolags styrelse.

I koncessionen för Kiiruna—Svappavaara järnväg böra vidare införas särskilda villkor dels ifråga om vidtagande af vissa åtgärder till förekommande af eldfara, dels om skyldighet för järnvägens ägare och trafikanter att vara underkastade den inskränkning i tillfälle till vidare-transport öfver statsbanan Kiiruna—Riksgränsen, som föranledes af de medgifvanden af rätt till transport af järnmalm eller däraf förädlad produkt, som redan af staten kontraktsevenligt lämnats Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, dels ock därom, att transporten af malm från Kiiruna—Svappavaara järnväg öfver statsbanan till riksgränsen icke får taga sin början förr än ett år efter sistnämnda banas öppnande för allmän trafik.

Jämte dessa särskilda bestämmelser bör koncessionen å ifrågavarande järnvägsanläggning gifvetvis innehålla alla de villkor och förbehåll, som numera ingå i hvarje järnvägskoncession, och bland hvilka särskildt må påpekas bestämmelser om rätt för staten, att när som helst inlösa järnvägen med tillhörigheter.

Under de villkor och bestämmelser, som här ofvan angifvits, bör enligt Riksdagens mening den sökta koncessionen å järnvägen Kiiruna—Svappavaara kunna beviljas. Skulle framdeles fråga uppstå om utsträckning af denna bana, lärer, för så vidt den ifrågasatta utsträckningen är af någon betydhet, tillstånd härtill icke af Eders Kungl. Maj:t meddelas utan att Riksdagen däröfver blifvit hörd.

I enlighet med hvad sålunda anförts, får Riksdagen i anledning af Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition tillkännagifva, att Riksdagen ej har något att erinra däremot, att koncession å anläggning af järnväg från Kiiruna station vid statsbanan mellan Gellivare och Riksgränsen till Svappavaara i Norrbottens län af Eders Kungl. Maj:t beviljas under de villkor och förbehåll, som här ofvan blifvit af Riksdagen angifna.»

Med afseende å den ifrågavarande koncessionsansökningen är vidare att anmärka, att sökandena i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 3 juli 1902 fullföljt ansökningen och därvid styrkt, att den 18 november 1901 registrering beviljats af patent- och registreringsverket för aktiebolaget Svappavaara malmfält med ett inbetaldt aktiekapital af 4,000,000 kronor.

Af den för nämnda bolag gällande bolagsordningen framgår, att bolagets ändamål är att förvärva malmfyndigheter samt bearbeta eller försälja dem, idka grufdrift och drifva bruksrörelse samt annan i samband därmed stående verksamhet (§ 1), att aktie i bolaget ej må ägas eller innehafvas af utlänning (§ 7), att af bolagets styrelse, som skall bestå af minst 5 högst 9 ledamöter, Eders Kungl. Maj:t äger utse en ledamot (§ 10), att beslut om ändring i den bestämmelsen att aktie ej må ägas eller innehafvas af utlänning eller om försäljning af grufva eller del däraf, om bolagets upplösning, om nedläggande af grufdriften eller om förändring af bolagsordningens bestämmelser i afseende å föremålet för bolagets verksamhet icke utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd är giltigt med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom (§ 18) samt att för aktie, som äges af svenska staten, den skall äga föra talan i bolaget, hvilken Eders Kungl. Maj:t därtill förordnar (§ 19).

Med berörda skrifvelse den 3 juli 1902 hade tillika öfverlämnats, bland annat, dels fyra aktier i aktiebolaget Svappavaara malmfält, hvar och en på 1,000 kronor, försedda med vederbörlig transport, dels en förklaring af nämnda bolag att, sedan koncessionssökandena förklarat sig beredda att å bolaget utan ersättning öfverlåta den koncession å ifrågavarande järnvägsanläggning, som kunde blifva dem beviljad, bolaget vore villigt öfvertaga omförmälda järnvägskoncession samt utföra och trafikera järnvägen enligt de villkor, som kunde af Eders Kungl. Maj:t bestämmas, dels ock en handling, hvarigenom G. Thisell med full äganderätt å aktiebolaget Svappavaara malmfält öfverlätit all den rättighet till malmfyndigheter och därå lagda utmål m. m., hvilken Thisell ägde inom Svappavaara, Danelivaara och Leveäniemi malmfält.

I särskild skrifvelse den 3 juli 1902 har bolaget anhållit om nådig fastställelse å en af bolaget beslutad ändring i § 1 i bolagsordningen, hvarigenom bolagets ändamål skulle utvidgas att omfatta jämväl tillgodogörande af vattenkraft äfvensom anläggande och trafikerande af järnväg mellan Kiruna station å statsbanan och Svappavaara eller förvärf af aktier i annat aktiebolag, hvilket hade till ändamål att anlägga och trafikera sådan järnväg.

I infordradt underdånigt utlåtande den 22 augusti 1902 har järnvägsstyrelsen i fråga om fullgörandet af de i Riksdagens skrifvelse den 15 maj 1901 för järnvägskoncessionens beviljande angifna villkor och förbehåll anfört, bland annat, att i ärendets dåvarande läge sökandena icke kunde anses hafva på ett tillfyllestgörande sätt fullgjort villkoret att, innan koncession beviljades, hafva ådagalagt, att de förfogade öfver det penninge-

belopp, som erfordrades för järnvägens byggande och för anskaffande af den behöfliga rullande materielen.

Sedermera har ärendet hvilat, till dess bolaget med underdånig skrifvelse den 4 januari 1907, jämte förmälan att bolaget fått den koncession, som kunde komma att beviljas, å sig öfverlåten, inkommit med ett bevis i afsikt att styrka, att bolaget förfogade öfver erforderliga medel för utförande af järnvägsanläggningen med därtill hörande rörlig materiel.

Redan så tidigt som år 1902 hade emellertid från bolagets sida fråga blifvit väckt angående förevarande malmfyndigheters öfvertagande af staten. I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 24 mars sistnämnda år anhöll nämligen bolaget dels att, i samband med eventuellt framläggande för Riksdagen af proposition angående inköp för statens räkning af vissa grufvor och malmfält i Norrbotten, till Riksdagen måtte afgifvas förslag äfven angående inköp af aktiebolaget Svappavaara malmfälts grufvor och malmfyndigheter, för pris, hvarom förslagsuppgörelse kunde träffas med bolaget och dess representanter, dels att, därest Kungl. Maj:t icke funne skäligt för Riksdagen framlägga sådant förslag eller Riksdagen afsloge det-samma, Kungl. Maj:t måtte föreslå 1902 års Riksdag att af statsmedel anvisa ett belopp af 3 miljoner kronor att mot vissa förbehåll och villkor i form af lån tillhandahållas bolaget för grufdriftens igångsättande och bedrivande.

Sedermera hafva flera framställningar i enahanda syfte blifvit från aktiebolaget Svappavaara malmfält till Eders Kungl. Maj:t ingifna.

I underdånig skrifvelse den 19 mars 1907 erbjöd sig sälunda bolaget, att vid utgången af de första trettio åren, efter det koncessionerad järnväg Svappavaara—Kiruna öppnats för allmän trafik, utan ersättning aftråda till staten alla bolagets här i landet belägna järnmalmsgrufvor och fastigheter, de för grufvornas bearbetande uppförda kontors-, maskin-, bostads- och andra byggnader samt för grufvbrytningen afsedda maskiner och redskap. Såsom villkor för denna öfverlåtelse hade bolaget uppställt, att staten skulle under hvart och ett af nämnda 30 år från Kiruna till Riksgränsen framforsla minst 1,000,000 ton af bolagets järnmalmer mot en frakt af kr. 2,64 per ton, därvid bolaget skulle tillgodoräknas 44 öre per ton i ersättning för hållandet af egna vagnar för transporten, att staten under ifrågavarande tid afstod från den jordägarandel, hvartill den eventuellt kunde vara berättigad, samt att staten förband sig att vid de trettio årens utgång inlösa bolagets järnväg med hvad därtill hörde.

I en den 4 april 1907 daterad underdånig skrifvelse inkom bolaget med förnyad framställning i ärendet, hvilken innefattade två alternativa

förslag. Det ena af dessa afsåg en uppgörelse, i vissa afseenden lika med det af Kungl. Maj:t då framlagda förslaget till öfverenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag m. fl. och i öfrigt byggd på de i bolagets skrifvelse den 19 mars 1907 angifna, af mig nyss omförmälda grunder. Den malmkvantitet, som bolaget skulle äga att under den föreslagna trettioårsperioden tillgodogöra sig, var af bolaget satt till 36 miljoner ton. Det andra af bolaget framlagda förslaget till öfverenskommelse afsåg malmfältens försäljande till staten, och erbjöd bolaget staten att förvärfva desamma för ett pris af 10 miljoner kronor kontant eller ock mot erläggande af 900,000 kronor årligen under 25 års tid.

*Departement-
schefens
yttrande.*

Redan innan bolagets sist omförmälda framställning ingifvits, hade den åsikt gjort sig gällande, att det vore ur alla synpunkter mest önskvärdt och ändamålsenligt, att lösningen af denna fråga skedde på det sätt, att staten förvärfvade de ifrågavarande malmfälten. Genom en lösning i sådan riktning skulle i främsta rummet det intresse komma att blifva tillgodosedt, att malmfälten undandrogen utländskt inflytande. Såsom jag förut erinrat, framhöll Riksdagen i sin förberörda skrifvelse den 15 maj 1901 det såsom varande af synnerlig vikt att söka betrygga ifrågavarande företags bibehållande såsom svenskt. Detta mål vinnes säkrast genom ett inköp för statens räkning af malmfälten. Med en dylik åtgärd skulle gifvetvis äfven det syfte vara förenadt att göra den ifrågasatta järnvägsconcessionen för närmaste tiden obehöflig och spara till framtida behof de betydliga malmtillgångarna i Svappavaara och Leveäniemi såsom en i statens ägo befintlig reserv. De stora intressen med hänsyn till de norrbottniska malmfälten, som staten redan genom den med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag m. fl. förra året träffade öfverenskommelse förvärfvat, synas mig ock böra utan gensaga anses bäst främjas genom en sådan anordning. De förvärf af ägande- eller dispositionsrätt till åtskilliga malmfält, som staten genom nämnda öfverenskommelse gjorde, hade till ändamål, bland annat, att sätta staten i stånd att genom tillhandahållande af malm höja och utveckla den svenska järnförädlingsindustrien. Och särskildt genom förvärfvet af Leveäniemi malmfält skulle staten erhålla en malmtillgång, som på grund af malmens lämpliga beskaffenhet blir af ovärderlig nytta för den inhemska förädlingsverksamheten, när inom längre eller kortare tid dess malmbehof kommer att stiga.

Utom det att nu angifna fördelar skulle vinnas genom den af mig ifrågasatta anordningen, skulle densamma komma att främja äfven andra statsintressen. Ett viktigt sådant är reglerandet af exporten af järnmalm. I sådant hänseende måste det anses nationalekonomiskt riktigt, att, då

inom Norrbotten finnas redan under bearbetning varande grufvor af sådan mäktighet, att ensamt från dem kunna utan risk tagas de kvantiteter järnmalm, hvilka kunna ifrågakomma för utförsel ur riket, brytningen också tillsvidare koncentreras till dessa grufvor. Det torde äfven få anses såsom en riktig princip, att de malmtillgångar, som ligga närmast den befintliga järnvägen, först tagas i anspråk, vare sig för användning inom landet eller för export, innan man börjar bryta de mera aflägsna malmfälten, som först genom nya dyrbara järnvägsanläggningar kunna göras åtkomliga.

Därest de nu ifrågavarande malmfälten fortfarande förblifva i enskild ägo, kan emellertid staten icke blifva i tillfälle att i behörig omfattning utöfva det inflytande, som staten i hela landets intresse bör äga med afseende å de norrländska malmrikedomarna.

I ändamål att komma till en uppgörelse, hvarigenom för statens räkning kunde på förmånliga villkor förvärfvas äganderätten till de ifrågavarande malmfälten i Svappavaara och Leveäniemi jämte vissa andra i samma trakt belägna fyndigheter, hafva därför underhandlingar blifvit förda, hvilka numera resulterat i ett förslag till sakens ordnande.

Detta förslag innefattar hufvudsakligen följande aftal. Aktiebolaget Svappavaara malmfält öfverlåter med full äganderätt till svenska staten samtliga bolaget tillhöriga fastigheter, utmål och inmutningar m. m. för en köpeskillning af 8,500,000 kronor.

I fråga om sättet för anskaffande af medel till köpeskillningens erläggande har det befunnits önskvärdt, att denna köpeskillning icke helt och hållet drabbade staten såsom en direkt utgift. Då nämligen staten numera är stor delägare i Kiirunavaara och Gellivare malmfält, som redan gifva afkastning, synes det mig lämpligt, att staten med anlitande af tillgångar från dessa malmfält skaffar sig medel till det ifrågavarande köpets genomförande. På denna grund är också denna del af förslaget byggdt, och för att i möjligaste mån kunna begränsa det kapitalutlägg, som skulle behöfvas från statens sida, har man härvid sökt och vunnit medverkan af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund.

På sådant sätt har man kommit därhän, att af statsmedel nu icke skulle behöfva anvisas mer än 5,000,000 kronor. Återstoden af köpeskillningen skulle erhållas genom följande anordning. Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag berättigas att, utöfver den kvantitet järnmalm, som bolaget äger att enligt 1907 års kontrakt med staten under 25-årsperioden 1908—1932 bryta och tillgodogöra sig inom Kiirunavaara malmfält, under tiden 1915—1932 uttaga ytterligare nio miljoner ton malm. För denna

rättighet erlägger bolaget dels ett kontant belopp af 3,500,000 kronor, att utgå vid den tidpunkt, då köpeskillingen till aktiebolaget Svappavaara malmfält skall likvideras, dels ock en royalty till staten. Denna royalty skall enligt det föreliggande förslaget utgå med tre kronor per ton af hälften af nämnda malmkvantitet, 9 miljoner ton, eller sålunda å så stor del däraf, som motsvarar statens delägarskap i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag.

Genom denna anordning viines å ena sidan, såsom jag nyss nämnt, att statens omedelbara kapitalutlägg för ifrågavarande affär inskränkes till 5 miljoner kronor, medan å andra sidan staten genom de inflytande royaltyafgifterna beredes tillfälle att återbekomma nämnda kapitalutlägg jämte ränta. Jag blir strax i tillfälle att visa, att den kapitaliserade summan af royaltyafgifterna därutöfver komme att lämna staten vinst. Den kapitalutgift, som för det ifrågavarande köpet skulle krävas från statens sida, har alltså närmast karaktär af ett förskott, för hvilket statsverket sedermera beredes full ersättning.

Till belysande med siffror hur den föreslagna anordningen med köpeskillingens erläggande skulle komma att ställa sig för staten, har filosofie doktor Nils Ekholm på begäran verkställt beräkningar, hvilka såsom bilaga litt. D. torde få fogas vid detta protokoll. Under förutsättning att statens direkta utlägg, 5,000,000 kronor, utbetalats den 1 juli 1908, skulle enligt nämnda beräkningar detsamma med ränta på ränta efter 4 procent den 1 juli 1933 hafva vuxit till 13,329,000 kronor. Summan af de royaltybelopp, som skulle tillfalla statsverket för den ökade malmbrytningen under åren 1915—1932, komme däremot att — med ränta på ränta af 4 procent — den 1 juli 1933 uppgå till 18,161,000 kronor. Sistnämnda siffra visar sålunda ett öfverskott till statens favör af 4,832,000 kronor.

Med hvad jag nu anført torde de väsentliga grunddragen af de preliminärt träffade öfverenskommelserna vara angifna. Två förslag till kontrakt hafva blifvit upprättade, det ena mellan svenska staten och aktiebolaget Svappavaara malmfält, innefattande köpeaftalet rörande nämnda bolags grufvor och fastigheter, och det andra mellan staten samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund angående den af mig omförmälda ökade malmbrytningen jämte hvad därmed står i samband.

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst berörda båda kontraktförslag jämte därtill hörande handlingar, af den lydelse bilagorna litt. A. och B. till detta protokoll utvisa, anförde departementschefen vidare följande:

Innan jag yttrar mig angående de särskilda bestämmelserna i kontraktsförslagen, torde jag få i korthet omnämna resultaten af de undersökningar, som hittills blifvit utförda för utredande af beskaffenheten och omfattningen af de malmtillgångar, hvilkas förvärfvande för statens räkning nu är ifrågasatt. En sammanfattande redogörelse härom har på uppdrag utarbetats af professorn vid tekniska högskolan Walfrid Petersson, och jag anhåller att nämnda redogörelse måtte såsom bilaga litt. C. få åtfölja detta protokoll.

Det nu ifrågasatta köpet omfattar Svappavaara, Leveäniemi och Tansari malmfält i Juckasjärvi socken samt Salmivaara malmfält i Gellivare socken.

Hvad först beträffar Svappavaara malmfält anför professor Petersson, att af olika personer vid skilda tillfällen gjorda uppskattningar af malmarean vid malmens utgående i dagen hade gifvit nära öfverensstämmande resultat, hvadan man med stor tillförsikt torde kunna angifva malmarean vid Svappavaara till omkring 50,000 kvadratmeter. På grund af dessa betydande dimensioner vid malmens utgående i dagen vore man berättigad att antaga ett stort djupgående hos fyndigheten. Då emellertid en på direkta undersökningar grundad kunskap om fyndighetens utsträckning mot djupet saknades, hade man vid hittills utförda beräkningar af malmtillgången endast tagit hänsyn till den kvantitet, som beräknats finnas ofvan den projekterade järnvägens nivå eller 88 meter under toppen af malmberget. Med ledning af föreliggande kalkyler, af hvilka vissa vore grundade på mycket detaljerade mätningar och beräkningar, finner professor Petersson det vara berättigadt att antaga en malmtillgång i Svappavaara af cirka 15 miljoner ton ofvan den projekterade järnvägens nivå. Rörande Svappavaaramalmens beskaffenhet framginge af hittills verkställda undersökningar, att man kunde beräkna, att vid brytning i stort af nu blottade malmpartier erhålla en malm, hållande 61 à 62 % järn och 0,60 à 0,70 % fosfor samt med en kalkhalt uppgående till i genomsnitt 2 à 3 %.

Arean af genom hittills utförda undersökningar till sin beskaffenhet och utsträckning någorlunda känd malm inom Leveäniemi malmfält har professor Petersson uppskattat till cirka 32,000 kvadratmeter. Därtill komne emellertid en icke ringa kvantitet malm, hvars befintlighet konstaterats genom diamantborrningar. Den samlade malmen torde äga i stort samma area till åtminstone 100 meters djup. Intill ett antaget djupgående af 100 meter kunde enligt professor Peterssons åsikt malmtillgången utan fara för öfverskattning beräknas till cirka 15 miljoner ton, och redan genom hittills utförda borrningar vore ådagalagd, att betydande

*Utredning
ang. malm-
tillgångarna.*

kvantiteter af malm finnes under 100 meters djup. Malmen ägde till största delen en synnerligen hög järnhalt, i allmänhet öfverstigande 60 och stundom uppgående till 69 %. Fosforhalten vore inom större delen af fältet mycket låg, 0,005—0,050 %. Undantagsvis uppgick den någon gång till 1 % och däröfver. Af hela den ofvan anförda malmarean utgjordes ungefär två tredjedelar af malm med en fosforhalt understigande 0,05 %. De fosforfattiga och de mera fosforhaltiga malmslagen vore i allmänhet väl skilda från hvarandra, hvarigenom det borde vara möjligt att vid Leveäniemi anordna brytning af de i ifrågavarande hänseende olika malmkvaliteterna hvar för sig.

I fråga om Tansari och Salmivaara malmfält uttalar professor Petersson, att dessa malmförekomster ännu icke blifvit så noggrannt undersökta, att man med någon säkerhet kan fälla ett omdöme angående malmrikedomen i dessa malmfält eller malmens beskaffenhet.

Jag anhåller att härefter få något närmare redogöra för vissa bestämmelser i de upprättade kontraktsförslagen.

*Kontraktet
med aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält.*

Hvad först angår det med Aktiebolaget Svappavaara malmfält upprättade köpekontraktet är i fråga om § 1 att erinra följande. Af de å Svappavaara malmfält befintliga 27 utmålen äro 6 lagda år 1884, 11 år 1902 och 1, Åke, år 1905. Inom de år 1902 lagda utmålen har kronan förbehållit sig jordägarandelen, för så vidt det rör sig de å kronojord liggande utmålen, med undantag af utmålet n:r 1 Nore. De 12 utmål, beträffande hvilka bolaget till staten försäljer jordägarandelen, äro, såsom framgår af vid kontraktet fogad bilaga, de 6 utmålen Svappavaara n:is 1—6 från år 1884 samt utmålen Svappavaara n:is 13 och 74, n:r 1 Nore, Erik, Rolf och Lea. Bergmästaren i mellersta bergmästaredistriktet C. O. Norelius har i och för det ifrågavarande köpet granskat bolagets grufhandlingar och därvid beträffande jordägarandelen inom de utmål, som ligga å Svappavaara bys mark, ansett grufägarens rätt till jordägarandelen tryggad på grund af upprättade kontrakt. I det år 1905 lagda utmålet Åke hafva Svappavaara byamän förbehållit sig jordägarandelen, hvilket förhållande syntes bergmästaren Norelius vara af föga betydelse med hänsyn till dels nämnda kontrakt och dels den omständigheten, att detta utmål ligger till största delen på ett af de aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga hemman, hvilka ingå i försäljningen till staten.

I fråga om Leveäniemi malmfält är att anmärka. Vid det nu ifrågasatta köpet har undantagits den jordägarandel inom de 17 å Leveäniemi malmfält lagda utmålen, hvilken belöper å aktiebolaget Båtskärsnäs tillhöriga ¹⁰/₂₈₅ mantal n:r 4 Svappavaara. Enligt den af bergmästare Norelius företagna undersökningen skulle nämnda jordägarandel utgöra endast

$\frac{5}{285}$ -delar eller 1,8 % af jordägarandelen i de 17 utmälen, hvadan den synes vara af föga betydelse.

Utom de 4 inmutningar Leveä n:is 64, 65, 66 och 67, som tillhöra aktiebolaget Svappavaara malmfält, hafva under innevarande år inom Leveäniemi malmfält verkstälts 23 inmutningar, benämnda Leveä n:is 1—23, hvilka tillhöra A. G. Rådell i Uppsala. Anledningen till att dessa inmutningar blifvit gjorda har uppgifvits vara, att inmutaren ansett formfel föreligga beträffande deposition jämlikt 31 § i grufvestadgan hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län den 17 och 18 oktober 1899 af den lösesumma, som vid utmålsläggning för de 17 Aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga utmälen å Leveäniemi malmfält bestämts skola utgå till Svappavaara byamän för afträdd mark. Sådant fel synes dock icke förefinnas från grufägarens sida, och i hvarje fall torde det påstådda felet, hvilket inskränker sig till att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande betraktat ifrågavarande medel såsom levererade och icke såsom deponerade, icke kunna för aktiebolaget Svappavaara malmfält föranleda inmutningsrättens förlust. Emellertid har hänsyn måst tagas till berörda inmutningar i så måtto, att i § 5 af köpekontraktet med aktiebolaget Svappavaara malmfält intagits bestämmelse därom, att köpeskillingen för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält, 1,500,000 kronor, skall af staten erläggas först sedan de af Rådell gjorda inmutningarna genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara gällande eller ock all på mutsedlarna grundad rätt blifvit å staten öfverlåten.

Enligt § 2 i kontraktet skall den enligt § 1 försälda egendomen tillträdas af staten den 1 juli 1908. All denna egendom skall då vara fri från in-teckningar och gravationer af hvad slag det vara må, med undantag af vissa förmåner, som blifvit föregående ägare af $\frac{3}{32}$ mantal n:r 17 Svappavaara och $\frac{11}{64}$ mantal n:r 27 Svappavaara tillförsäkrade enligt de kontrakt, af hvilka afskrifter finnas fogade vid det af mig upplästa köpekontraktet med aktiebolaget Svappavaara malmfält. Såsom framgår af dessa bilagor utgöras förmånerna af undantag af mindre betydighet. Enligt kontrakt den 12 juli 1900 gjordes nämligen vid försäljning till W. F. Thisell af äbo- och besittningsrätten till $\frac{3}{32}$ mantal krono n:r 17 Svappavaara det förbehåll, att köparen skulle till säljarens fader Pehr Henriksson Huru under dennes lifstid årligen utbetala ett belopp af 100 kronor. Det undantag, som enligt kontrakt den 13 april 1898 hvilat å $\frac{11}{64}$ mantal n:r 27 Svappavaara, består i Erik Johansson Stålnacke och hans hustru Vendela Eliasdatter Stålnacke medgifven rättighet att under deras lifstid kvarbo å hemmanet i de hus, de vid tiden för kontraktets afslutande innehade, samt att efter köparens särskilda bestämmelser tills

vidare få använda och bruka alla till hemmanet hörande ängar, åkrar och betesskogar emot årlig afgäld till belopp motsvarande årets utlagor för hemmanet. Erik Johansson Stålnacke uppgifves vara affiden.

I fråga om köpeskillingen, 8,500,000 kronor, har i § 3 gjorts en uppdelning sålunda, att först och främst de i köpet ingående fastigheterna åsatts särskildt värde hvar för sig. Sammanlagda köpeskillingen för fastigheterna är 25,000 kronor. Köpeskillingen för Svappavaara, Tansari och Salmivaara malmfält har blifvit bestämd till 6,975,000 kronor, hvarvid dock från statens sida intet värde beräknats för de båda sistnämnda fälten, med hänsyn till den ringa kännedom man ännu äger om dem. För Leveäniemi malmfält har särskild köpeskillning af 1,500,000 kronor blifvit utsatt med hänsyn till den förut anförda omständigheten, att det eventuellt kan blifva erforderligt att tills vidare innehålla nämnda köpeskillning.

Köpeskillingen för fastigheterna samt för fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari och Salmivaara malmfält, tillhopa 7,000,000 kronor, skall enligt kontraktets 4 § erläggas å tillträdesdagen den 1 juli 1908. Härvid har det emellertid ansetts lämpligt att för att icke bereda svårighet med köpeskillingens utanordnande förbehålla rätt för staten till visst uppskof med inbetalningen, så att staten må äga att senast den 1 september 1908 erlægga 3,500,000 kronor och återstående 3,500,000 kronor af ifrågasvarande köpeskillning senast den 1 januari 1909, i hvilka senare fall staten dock får betala 4 procent årlig ränta å belopp, som icke erläggas den 1 juli 1908.

§ 5 i kontraktet innehåller bestämmelse om de af mig förut omförmälda förutsättningar i fråga om A. G. Rådells inmutningar i Leveäniemi malmfält, hvilka förutsättningar stipulerats skola vara uppfyllda, innan köpeskillingen för detta malmfält må utbetalas.

Staten bör gifvetvis fritagas från skyldighet att anställa klandertalan rörande förenämnda af Rådell verkställda inmutningar, därest frågan om dessas giltighet icke skulle kunna blifva afgjord annorledes än medelst rättegång. Förbehåll i sådant hänseende har därför blifvit gjordt i kontraktets 6 §. Däremot torde det vara lämpligt, att staten förbinder sig att lämna Aktiebolaget Svappavaara malmfält fullmakt att på bolagets egen kostnad och risk anhängiggöra och utföra klandertalan mot ifrågasvarande inmutningar.

Genom § 7 i kontraktet har bolaget tillförbundits att å tillträdesdagen den 1 juli 1908 till staten öfverlämna åtkomsthändingar till de fastigheter, som ingå i köpet, äfvensom alla erforderliga handlingar m. m. rörande de sålda malmfyndigheterna.

Angående kronans jordägarandelar i vissa fyndigheter inom Svappavaara malmfält har den 26 januari 1901 upprättats arrendekontrakt mellan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar samt civilingenjören G. Thisell. Detta kontrakt, som af Thisell öfverlätits å Aktiebolaget Svappavaara malmfält, skall naturligen upphöra att gälla från den dag, då staten tillträder bolagets ifrågavarande egendom, och har bestämmelse härom införts i § 8 at kontraktet.

Det i förevarande kontraktförslag innefattade aftal har blifvit af aktiebolaget Svappavaara malmfält genom dess styrelse antaget under förutsättning dels att Eders Kungl. Maj:t lämnar bolaget tillstånd till den kontraktet omhandlade försäljningen, dels ock att aftalet blir från statens sida godkänt och underskrifvet före den 1 nästkommande juli. Den förstnämnda förutsättningen är af hufvudsakligen formell innebörd, då staten nu själf är köpare af bolagets ifrågavarande egendom, men såsom jag förut omnämnt stadgas i § 18 i den för bolaget gällande ordning, att beslut om, bland annat, försäljning af grufva eller del däraf icke må utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd vara giltigt med mindre samtliga aktieägare förenat sig om beslutet.

Jag har redan i det föregående redogjort för det samband, som finnes mellan det med aktiebolaget Svappavaara malmfält preliminärt träffade köpeaftalet samt den med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund förslagsvis uppgjorda öfverenskommelsen angående ökad brytning af malm vid Kiirunavaara. Äfven det hufvudsakliga innehållet af sistnämnda öfverenskommelse har jag förut angifvit, hvarför jag nu torde få inskränka mig till att beröra vissa bestämmelser i samma öfverenskommelse, hvilka synas mig erfordra särskildt yttrande.

Enligt öfverenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag skulle den nu ifrågasatta ökade brytningen, 9 miljoner ton, icke börja förrän år 1915. Vidare skulle bolaget äga rätt, att, om det så önskade, icke bryta hela nämnda malmkvantitet vid Kiirunavaara utan i utbyte af densamma kunna bryta intill 2,500,000 ton vid Gellivare.

Enligt § 2 skulle staten förbinda sig att intill år 1933 eller, om staten då icke begagnat den lösningsrätt till aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, som enligt § 9 mom. 1 i 1907 års kontrakt är staten tillförsäkrad, intill år 1938 icke inom Svappavaara, Leveäniemi, Tansari eller Salmivaara malmfält bryta eller låta bryta järnmalm annat än för järn- eller ståltillverkning inom Sverige. Enahanda inskränkning rörande statens brytningsrätt är i 1907 års kontrakt stadgad beträffande de malm-

*Öfverens-
kommelsen
med Luossa-
vaara-Kiirunavaara
aktiebolag
och Trafik-
aktiebolaget
Grängesberg
—Oxelösund.*

tillgångar, till hvilka staten då erhöll äganderätt eller uteslutande nyttjanderätt.

Genom § 3 i det förevarande kontraktsförslaget tillförsäkras Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag rätt att under perioden 1915—1932 å järnvägen Svartön—Riksgränsen utfrakta förenämnda 9 miljoner ton malm från Kiruna eller Gellivare mot den i § 8 mom. 1:o och 2:o af 1907 års kontrakt för hvarje fall bestämda frakt och under öfriga däri stadgade fraktningsvillkor. Fraktsatserna enligt 1907 års kontrakt äro: Kiruna—Riksgränsen kronor 2,64, Kiruna—Svartön kronor 3,48 och Gellivare—Svartön kronor 2,75, allt per ton.

Den till utfraktning medgifna ökade malmkvantiteten skall sålunda fördelas, att bolaget af densamma äger frakta under hvar och ett af

åren 1915—1917	150,000 ton,
» 1918—1920	450,000 » och
» 1921—1932	600,000 » .

Denna ökade utfraktning skall dock afpassas så, att den i 1907 års kontrakt angifna högsta fraktkvantiteten för år i olika riktningar icke må stiga till mera än 3,750,000 ton från Kiruna till Riksgränsen, 1,400,000 ton från Kiruna till Svartön eller 1,000,000 ton Gellivaremalms från Gellivare (Malmberget) till Svartön.

Såsom jag förut anfört skall Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag erlägga till staten en royalty af 3 kronor per ton för hälften af den kvantitet järnmalm, som bolaget enligt det förevarande kontraktet erhåller rätt att bryta. I denna royalty är inberäknad den afgift, som staten såsom ägare af bolagets preferensaktier äger bekomma i årlig utdelning af vinsten å hälften af all malm, som brytes vid Kiirunavaara och Gellivare. Angående sistnämnda afgift finnes bestämmelse införd i den för bolaget fastställda bolagsordningen, enligt hvilkens 4 § sagda afgift utgör för åren 1908—1927 en krona per ton från Kiirunavaara samt 50 öre per ton från Gellivare samt för åren 1928—1932 resp. en krona 50 öre och 75 öre. Afdrages hvad enligt bolagsordningen sålunda utgår i form af utdelning å preferensaktierna, skall bolaget alltså enligt det förevarande kontraktet utöfver berörda utdelning erlägga för hvad som brytes under åren 1915—1927 en royalty af 2 kronor per ton Kiirunavaaramalm och 2 kronor 50 öre per ton Gellivaremalms samt för hvad som brytes under åren 1928—1932 en royalty af resp. 1 krona 50 öre och 2 kronor 25 öre per ton. Kvantiteterna, hvarå royalty skall utgå, uppgå för hvar af åren 1915, 1916 och 1917 till 75,000 ton, för hvar af åren 1918, 1919 och 1920 till 225,000 ton och för hvarje år under perioden 1921—1932 till 300,000 ton. Royalty skall erläggas för nu nämnda malmkvantiteter hvar af åren 1916—

1933 omedelbart efter ordinarie bolagsstämma med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag. Enligt bolagsordningen skall sådan stämma hållas årligen senast under maj månad. Staten kan sålunda påräkna att under juni månad utfå det på näst föregående år belöpande royaltybeloppet.

De i § 6 af kontraktet innefattade bestämmelser utgöra en konsekvent tillämpning och utsträckning till det förevarande aftalet af vissa i 1907 års kontrakt förekommande bestämmelser. I nämnda § är nämligen föreslaget, att därest bolaget icke medhunnit att till utgången af år 1932 bryta och utfrakta de malmkvantiteter, dels enligt 1907 års kontrakt 93,750,000 ton, och dels enligt det ifrågavarande kontraktet 9,000,000 ton eller sammanlagdt 102,750,000 ton, som bolaget skulle äga att tillgodogöra sig från Kiirunavaara och Gellivare malmfält, skall den ersättningsskyldighet, som enligt § 9 mom. 2 af 1907 års kontrakt för visst fall åligger staten, omfatta hvad som brister i sistnämnda malmkvantitet, dock högst 7 miljoner ton. I 1907 års kontrakt är ifrågavarande eventuella ersättningsskyldighet begränsad att omfatta högst 5 miljoner ton. Förutsättningen för att dylik ersättningsskyldighet skulle kunna inträda är, att staten vid 1932 års utgång begagnar sin rätt att inlösa stamaktierna i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag. Kommer däremot denna lösningsrätt ej till användning och har bolaget till nämnda tid ej medhunnit att bryta och utfrakta 102,750,000 ton, skulle bolaget enligt det förevarande kontraktet berättigas att under åren 1933—1937 utfrakta hvad som brister, dock ej mera än högst 2 miljoner ton utöfver hvad bolaget äger att enligt 1907 års kontrakt frakta under berörda femårsperiod. Enligt § 10 i sistnämnda kontrakt äger Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, att, om staten ej begagnar lösningsrätten den 31 december 1932, under åren 1933—1937 utöfver förenämnda 93,750,000 ton bryta och utfrakta ytterligare sammanlagdt 18,750,000 ton från Kiirunavaara och Gellivare.

Enligt § 9 mom. 1 i 1907 års kontrakt skall statens inlösen af stamaktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag ske efter värdering af aktierna, därvid till grund för värdering skall läggas den årliga medelvinst, som bolaget skäligen bör anses ha haft å försäljningen af den malm, bolaget brutit och tillgodogjort sig under åren 1920—1929. Vid uppskattningen får dock ej tagas i beräkning vinst för mera än högst 30 miljoner ton malm från Kiirunavaara malmfält och högst 7,500,000 ton från Gellivare malmfält. Då en del af de till brytning nu föreslagna ökade malmkvantiteterna komma att uttagas under nämnda period, har det ansetts nödigt att genom uttryckliga bestämmelser förekomma, att ej stadgandena om lösesumman blifva i följd af det nya kontraktet vantolkade. Genom § 7 mom. 1 i det föreliggande kontraktet bestämmes därför,

att nämnda uppskattning af medelvinsten skall jämväl omfatta hvad bolaget på grund af nu förevarande aftal brutit och tillgodogjort sig under åren 1920—1929, därvid äfven den enligt andra stycket af § 5 i kontraktet erlagda särskilda royalty skall inräknas i vinsten. Någon ändring med afseende å de nyss berörda maximikvantiteterna 30,000,000 och 7,500,000 ton malm göres däremot icke.

Till statens säkerhet är vidare i mom. 2 af § 7 föreskrifvet, att bestämmelserna i det förevarande kontraktet icke heller skola göra ändring i hvad i § 9 mom. 1 af 1907 års kontrakt är stadgadt därom, att, om de malmtillgångar, som vid 1932 års utgång finnas kvar inom Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags utmål, af den för uppskattningen föreskrifna särskilda nämnden beräknas till mindre belopp än 150 miljoner ton i Kiirunavaara eller 37,500,000 ton i Gellivare malmfält, från lösesumman för de aktier, staten äger lösa, skall afdragas hvad som svarar mot bristen i nyssnämnda kvantiteters sammanlagda belopp.

Enligt § 8 i kontraktet skall hvad i §§ 13, 15, 16, 18, 24 och 29 af 1907 års kontrakt är stadgadt i tillämpliga delar gälla äfven beträffande den ökade malmkvantitet, som afses i det förevarande kontraktet. De uppräknade paragraferna afse begränsning af export af A-malm från vissa utmål i Kiirunavaara, tillhandahållandet af malm till inhemsk förädling, bolagets förpliktande till rationell malmbrytning m. m., utfäst godtgörelse till bolaget för eventuell exporttull m. m., statens fritagande från skyldighet att betala royalty till G. C. Broms' rättsinnehafvare samt bestämmelse att de bolaget genom kontraktet tillerkända rättigheter icke må utan statens samtycke å annan öfverlätas.

Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ikläder sig, genom därom i kontraktets 9 § införd bestämmelse, ansvarighet såsom för egen skuld för alla de förbindelser, som Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag genom det ifrågavarande kontraktet åtagit sig.

Med hvad jag nu anfört, tror jag mig hafva berört allt väsentligt i de föreliggande kontraktsförslagen.

Rörande förslaget till aftal med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund har järnvägsstyrelsen afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däri styrelsen anfört i hufvudsak följande.

Enligt förslaget skulle den i 1907 års kontrakt angifna högsta fraktkvantiteten för år i riktning Kiruna—Riksgränsen i följd af det nya aftalet icke få ökas till mera än 3,750,000 ton, motsvarande utfraktning af högst 450,000 ton af den nu ifrågasatta nya brytningen. Vidare vore i förslaget föreskrifvet, att af den ökade brytningen å Kiirunavaara malmfält en ut-

fraktning till Svartön af högst 200,000 ton per år finge af bolaget påfordras.

De nya transporter, som i följd af ifrågavarande aftal skulle kunna af bolaget *högst* påfordras, vore sålunda:

a) 450,000 ton från Kiruna till Riksgränsen samtidigt med 150,000 ton från Gellivare till Svartön eller

b) 400,000 ton från Kiruna till Riksgränsen samtidigt med 200,000 ton från Kiruna till Svartön.

Skulle bolaget välja det senare alternativet, påfordrades det största transportarbetet i betraktande af den väsentligen större väglängden från Kiruna till Svartön, 310,6 km., mot från Gellivare malmberg till Svartön, 210,5 km., och från Kiruna till Riksgränsen, 129,2 km. Järnvägsstyrelsen fann sig därför vid beräkning af den rullande materiel, som erfordrades för transporternas utförande, böra utgå från, att bolaget kunde komma att påfordra alternativet b), och komme då till ett erforderligt anslag af 2,400,000 kronor till inköp af lokomotiv och vagnar. Med transportökningen följde gifvetvis behof af stallbyggnader för lokomotiven, reparationsplatser för materielen, ökade mötes- och uppställnings-spår samt boningshus för ökad personal, hvilka behof kräfde ett anslag af 1,000,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen hade i underdånigt utlåtande den 21 mars 1907 anført, att vid den väsentligt ökade malmtransport å linjen Kiruna—Riksgränsen i maximum 3,300,000 ton, som då var ifrågasatt, det skulle komma att visa sig behöfligt att förbättra banans tracé. Detta gällde naturligtvis än mer, om malmtransporterna ytterligare ökades. Det syntes emellertid styrelsen icke nu kunna ifrågakomma att bestämma hvad i detta hänseende borde göras, då ännu ingen erfarenhet föreläge, huru dessa stora transporter skulle på det mest praktiska och ekonomiska sätt ordnas. Gifvetvis borde ytterligare kapitalutlägg å banan icke göras, förrän med bestämda siffror kunde påvisas, att det ekonomiska resultatet därigenom förbättrades.

I anledning af järnvägsstyrelsens nu afgifna underdåniga yttrande torde alltså icke för närvarande någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd erfordras.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i ämnet väckta motionerna, tillåter sig utskottet att hänvisa till dessa motioner.

Utskottets
yttrande.
Alternativ I.

Af skäl, som i statsrådsprotokollet närmare utvecklats, måste det anses vara synnerligen önskvärdt, att staten förvärfvar äganderätten till de malmfält i Norrbotten, hvarom i denna proposition är fråga. Någon fullständig utredning rörande malmtillgångarna i dessa fält föreligger visserligen icke; men det är dock genom de undersökningar, som i detta hänseende verkstälts å Svappavaara och Leveäniemi malmfält, påvisadt, att mycket betydliga tillgångar af rikhaltig malm därstädes förefinnas, och man kan på grund häraf med stor tillförsikt antaga, att värdet af dessa två malmfält fullt motsvarar den köpeskillning af 8,500,000 kronor, som enligt det med aktiebolaget Svappavaara malmfält förslagsvis träffade aftalet skulle erläggas för samtliga i köpet ingående malmfält och fastigheter.

Om staten nu förvärfvar ifrågavarande malmfält, synes det emellertid tills vidare böra anstå med exploaterandet af desamma. På sätt i statsrådsprotokollet framhållits, måste det nämligen anses fördelaktigast, att de malmtillgångar, som ligga invid den befintliga järnvägen, först tagas i anspråk, vare sig för användning inom landet eller för export, innan man börjar bryta mera aflägsna malmfält, som endast genom nya dyrbara järnvägsanläggningar kunna göras åtkomliga. I likhet med departementschefen anser utskottet det ock vara ur nationalekonomisk synpunkt riktigt, att, då inom Norrbotten finnas redan under bearbetning varande grufvor af sådan mäktighet, att ensamt från dem kan under en lång framtid tagas den kvantitet järnmalm, som kan ifrågakomma för utförsel ur riket, brytningen också tills vidare koncentreras till dessa grufvor. Med hänsyn härtill har nu, under förutsättning att köpeaftalet med Svappavaarabolaget kommer till stånd, öfverenskommelse träffats med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund angående brytning och utfraktning från Kiirunavaara och eventuellt delvis från Gellivare af 9 miljoner ton järnmalm utöfver den malmkvantitet, som Luossavarabolaget enligt 1907 års kontrakt äger bryta. Utskottet vill påpeka, att enligt verkställd beräkning uttagandet från Kiirunavaara malmfält af ifrågavarande 9 miljoner ton järnmalm skulle, om brytningen jämnt fördelades öfver malmfältets hela yta, föranleda en sänkning af denna yta med omkring 7 1/2 meter. Då malmfältet med all säkerhet har ett djup af 350 meter, utgör sålunda den ifrågasatta ökade brytningen endast en ringa del af den befintliga malmtillgången.

Genom den föreslagna öfverenskommelsen med Luossavaara- och Grängesbergsbolagen skulle staten dels befrias från erläggande af en del, 3,500,000 kronor, af köpeskillningen för Svappavaaraköpet, dels ock genom den royalty, bolagen hade att erlägga för den ökade malmbrytningen, få återstoden af köpeskillningen inom jämförelsevis kort tid amorterad. Mot

denna öfverenskommelse hafva emellertid från olika håll anmärkingar framställts. Man har nämligen ansett, att bolagen genom densamma skulle kunna tillgodogöra sig alltför stor vinst och att i följd häraf äfven den lösesumma, som staten på grund af 1907 års kontrakt har att erlägga för förvärfvandet af stamaktierna i Luossavaarabolaget, komme att ökas. Beräkningarna härom måste dock helt och hållet grunda sig på antaganden om framtida förhållanden, såsom blifvande malmpriser och arbetskostnader, förhållanden, hvilka man för närvarande icke kan med någon säkerhet bedöma. Det får ej heller förbises att bolagen, om de ock kunna hafva förhoppning om vinst på uppgörelsen, å andra sidan måste stå risken för de ogynnsamma konjunkturen, som framdeles kunna inträffa. I betraktande häraf och med hänsyn till de fördelar, som öfverenskommelsen gifvet skulle i särskilda hänseenden medföra för staten, anser sig utskottet böra, under förutsättning att köpet af malmfälten kommer till stånd, förorda godkännandet af samma öfverenskommelse.

I fråga om de i köpeaftalet omhandlade malmfälten anser utskottet visserligen, såsom ock ofvan uttalats, att deras sammanlagda värde motsvarar den till 8,500,000 kronor bestämda köpeskillingen. Emellertid har i aftalet denna köpeskillning uppdelats så, att af densamma 1,500,000 kronor skulle utgå för Leveäniemi malmfält, 6,975,000 kronor för Svappavaara malmfält jämte Tansari och Sahnivaara malmfält, hvilka sistnämnda ännu icke blifvit närmare undersökta beträffande malmförekomsten, samt återstående 25,000 kronor för i köpet ingående hemmansdelar. Leveäniemi malmfält, som enligt de verkställda undersökningarna har ungefärligen lika stor malmtillgång som Svappavaara, är emellertid för staten af särskildt värde, emedan den här förekommande fosforfattiga järnmalmen företrädesvis lämpar sig för den inhemska förädlingsindustrien. Med afscende härå anser utskottet det vara riktigare att sätta priset för Leveäniemi till 5,000,000 kronor och för Svappavaara och öfriga malmfält till sammanlagdt 3,475,000 kronor. För en sådan förändrad fördelning af köpeskillingen finnes ock särskild anledning. Svappavaarabolagets rätt till fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält är nämligen bestridd af en person, A. G. Rådell, som under innevarande år verkställt vissa innutningar därstädes. Med hänsyn härtill har i det med bolaget uppgjorda köpeaftalet intagits bestämmelse därom, att köpeskillingen för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält jämte därå från den 1 juli 1908 löpande ränta efter 4 % skall erläggas först sedan de af Rådell gjorda innutningarna genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara gällande eller ock all på mutsedlarna grundad rätt blifvit å staten öfverläten. På grund af de upplysningar, som i statsrådsprotokollet meddelats be-

träffande onförmälda inmutningar, torde man visserligen icke hafva stor anledning befara, att i följd af desamma Svappavaarabolagets inmutningsrätt skulle gå förlorad, men försiktigheten bjuder dock, att man räknar äfven med denna eventualitet. Om densamma skulle inträffa och staten sålunda efter köpets afslutande i enlighet med det af Kungl. Maj:t nu föreslagna aftalet finge behålla endast Svappavaara och de två andra mindre betydande malmfälten samt fastigheterna, skulle detta förvärf komma att stå staten till en summa af 7 millioner kronor. Detta pris måste otvifvelaktigt anses vara alltför högt, men med all säkerhet kan man anse nämnda egendom vara väl värd den af utskottet ofvan föreslagna summan 3,500,000 kronor, hvilket belopp enligt den ifrågasatta öfverenskommelsen med Luossavaarabolaget skall erläggas af detta bolag. Återstoden af köpeskillingen, 5,000,000 kronor, som enligt utskottets förslag skulle bestämmas utgöra priset på fyndigheterna inom Leveäniemi, skulle först efter det dessa fyndigheter blifvit, på sätt ofvan nämnts, fria från anspråk på grund af de af Rådell gjorda inmutningarna, betalas af staten, och skulle staten härvid tillika, i öfverensstämmelse med grunderna för aftalet, å sistnämnda köpeskillingsbelopp erlägga ränta efter 4 %, räknadt från den 1 juli 1908.

Det synes emellertid äfven böra bestämmas en tidsgräns, inom hvilken ovissheten beträffande rätten till fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält bör vara afgjord, för att staten skall vara bunden att fullfölja köpet af nämnda fyndigheter. Denna tidpunkt synes utskottet lämpligen böra sättas till den 1 januari 1913, och torde i berörda hänseende böra stadgas, att, om icke före nämnda dag de i fråga om Rådells inmutningar angifna villkoren för gäldande af köpeskillingen för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält blifvit uppfyllda, Kungl. Maj:t och Riksdagen skola äga bestämma, att köpet i hvad det afser samma fyndigheter skall återgå.

Med iakttagande af ofvan angifna förändringar vill utskottet tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, och får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen, med afslag å ofvan oförmälda, af herr Boman, herr Nordström samt herrar Carlsson och Branting väckta motioner, må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen

a) bemyndigar Kungl. Maj:t att angående de fastigheter samt grufvor, grufveandelar m. m., som omhandlas i det vid statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 9

april 1908 fogade förslaget till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för statens räkning afsluta köp på de i berörda förslag till aftal innefattade villkor, dock med följande ändringar:

att köpeskillingen för fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari och Salmivaara malmfält bestämmes till sammanlagdt 3,475,000 kronor och för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält till 5,000,000 kronor;

att sistnämnda köpeskillingsbelopp 5,000,000 kronor jämte ränta därå från den 1 juli 1908 skall erläggas först sedan de af A. G. Rådell gjorda inmutningarna inom Leveäniemi malmfält genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara gällande, eller ock all på mutsedlarna grundad rätt blifvit å staten öfverlåten;

samt att, om ofvannämnda i fråga om Rådelles inmutningar uppställda villkor icke blifvit uppfyllda före den 1 januari 1913, Kungl. Maj:t och Riksdagen skola äga bestämna, att köpet i hvad det afser fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält skall återgå;

b) för nämnda ändamål beviljar ett anslag af fem miljoner kronor samt bemyndigar Riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp; och

c) under förutsättning, att det i mom. a) omförmälda köpet blifver afslutadt, bemyndigar Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning och utfraktning af malm m. m. i enlighet med statsrådsprotokollet bilagdt förslag till sådan öfverenskommelse.

Stockholm den 26 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

af herrar *P. Pehrson, C. Persson, J. A. Sjö* och *G. Odqvist*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hafva följande lydelse:

»Vid behandlingen af Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet i första rummet sökt pröfva, huruvida de malmfält, som nu föreslås till inköp för statens räkning, kunna anses hafva ett värde, motsvarande den för dem begärda köpeskillingen. Härvid har utskottet emellertid funnit, att utredningen rörande malmtillgångarna i de ifrågavarande malmfälten är synnerligen ofullständig. Beträffande Tansari och Salmivaara malmfält föreligger icke alls någon utredning i detta hänseende. Å Svappavaara och Leveäniemi malmfält hafva visserligen åtskilliga undersökningar verkställts, men ingalunda i sådan omfattning, att man på grund af dem kunnat med säkerhet bestämna malmfyndigheternas utsträckning och malmernas beskaffenhet i de särskilda delarna af fyndigheterna. Vidare saknas all utredning rörande brytningskostnaderna, hvilka dock äro af stor betydelse för bedömande af malmens värde. — Under dessa förhållanden låter det sig icke göra att ens tillnärmelsevis med någon säkerhet beräkna värdet af ifrågavarande malmfyndigheter, och såvidt af statsrådsprotokollet kan inhämtas, har man icke ens gjort något försök härtill. Enligt utskottets mening kan det emellertid icke anses tillrådligt att med så bristfällig kännedom om egendomens värde avsluta ett köp, som går på mycket betydande belopp.

Utskottet har vidare velat påpeka, att det på grund af hvad i statsrådsprotokollet blifvit upplyst får anses vara i viss mån osäkert, om staten genom det föreslagna köpet verkligen skulle komma att förvärfva det af de ifrågavarande malmfälten, nämligen Leveäniemi, som på grund af malmens lämpliga beskaffenhet för användning till förädling inom landet måste anses vara af största värde för staten. Svappavaarabolagets rätt till fyndigheterna inom detta malmfält är nämligen bestridd af en person, *A. G. Rådell*, hvilken under innevarande år verkställt ett antal inmutningar därstädes; och i anledning häraf har i det föreslagna köpeaftalet intagits bestämmelse därom, att den till 1,500,000 kronor bestämda köpeskillingen för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält skall af staten erläggas först sedan de af *Rådell* gjorda inmutningarna genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara gällande, eller ock all på mutsedlarna grundad rätt blifvit å staten öfverlåten. Den

möjligheten är emellertid icke utesluten, att på grund af berörda anspråk Svappavaarabolagets inmutningsrätt blifver underkänd och staten sålunda går förlustig fyndigheterna i Leveäniemi. Svappavaara och de öfriga malmfält samt fastigheterna, som staten härefter skulle hafva kvar, hade då blifvit betalda med 7,000,000 kronor, ett utan all fråga orimligt högt pris.

Hvad angår den i sammanhang med köpeaftalet förslagsvis träffade öfverenskommelsen med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, så hafva mot denna öfverenskommelse i flera hänseenden framställts anmärkningar, som synas utskottet vara befogade. Genom öfverenskommelsen skulle Luossavaarabolaget berättigas att, utöfver den genom 1907 års kontrakt medgifna malmkvantiteten, i Kiirunavaara eller eventuellt delvis i Gellivare bryta och tillgodogöra sig 9 millioner ton järnmalm, hvarenot bolaget å andra sidan skulle dels betala 3,500,000 kronor af den för Svappavaaraköpet bestämda köpeskillingen, dels ock för hälften af sistnämnda malmkvantitet till staten erlägga en royalty af 3 kronor per ton. Med afseende å berörda och vissa andra bestämmelser i denna öfverenskommelse har i herr Bomans ifrågavarande motion anförts följande:

»Ett godkännande af det föreslagna aftalet med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag skulle utöfva inverkan, till statens nackdel, å det lösenbelopp, staten enligt 1907 års kontrakt har att erlägga för stamaktierna i bolaget, för den händelse staten skulle önska begagna sig af sin lösningsrätt.

§ 9 i 1907 års kontrakt bestämmer, att till grund för lösesumman skall läggas den uppskattade medelnettovinsten å 30 millioner ton Kiirunavaaramalm och 7,5 millioner ton Gellivarealm, brutna under åren 1920—1929. Det nu föreliggande kontraktsförslaget föreslår visserligen ej någon ändring i denna bestämmelse, men enligt § 3 i årets kontraktsförslag berättigas bolaget att för 1920 öka sin brytning med 450,000 ton och för hvardera af åren 1921—1929 med 600,000 ton malm, allt utöfver hvad 1907 års kontrakt medgifver. Nu torde det vara allmänt känt och obestridligt, att i hvarje affär finnes en del utgiftsposter och omkostnader, som icke alls ökas därför, att omsättningen ökas, andra, som vid en ökad omsättning väl ökas, men ingalunda i samma progression som rörelsen förstoras.

I ett aktiebolag som det nu ifrågavarande företaget höra till dylika utgifter kostnaderna för administration och teknisk ledning m. m.

Genom att, såsom nu ifrågasättes, öka den medgifna utskpeppningen med nära 20 % under de 10 år, då medelnettovinsten för hvarje bruten ton öfvar inflytande å lösesumman, höjes därför utan minsta tvifvel denna. Att angifva, huru stor vinstökningen blir, är tydligen omöjligt; men an-

taget, att fördelningen af bolagets allmänna, konstanta kostnader å ett nära 20 % större tontal maln skulle minska kostnaden per ton och alltså öka vinsten med endast 5 öre, skulle den ökning i lösesumman, som däraf framkallades, blifva 2,343,750 kronor.»

Hvad i nämnda motion sålunda påpekats, är utan tvifvel fullt riktigt. Härjämte må framhållas, att äfven en annan bestämmelse i den föreslagna öfverenskommelsen torde komma att medföra ökad vinst för Luossavaarabolaget och i följd däraf höjning i den lösesumman, staten har att erlægga för förvärfvande af stamaktierna i bolaget. Staten skulle nämligen i öfverenskommelsen förbinda sig att intill år 1933 eller eventuellt år 1938 icke inom Svappavaara, Leveäniemi, Tansari eller Salmivaara malmfält bryta järnmaln annat än för järn- eller ståltillverkning inom Sverige. Malmexporten komme sålunda att faktiskt monopoliseras för nämnda bolag, som i följd häraf med all säkerhet skulle kunna betinga sig högre pris å malnen än eljest. Äfven ur principiell synpunkt är det enligt utskottets mening symnerligen olämpligt, att staten, såsom här ifrågasatts, skulle för en lång framtid binda sina händer med afseende å rätten att förfoga öfver de inköpta malmtillgångarna.

Då utskottet redan på grund af den bristande utredningen rörande värdet af de till inköp föreslagna malmfälten samt osäkerheten i fråga om Svappavaarabolagets rättigheter till fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält finner sig förhindradt att tillstyrka omförmälda köp, saknar utskottet anledning att närmare inlåta sig på granskning af den ifrågasatta öfverenskommelsen med Luossavaara- och Grängesbergsbolagen. Att denna öfverenskommelse skulle för staten medföra olägenheter af långt större betydelse än de fördelar, staten därigenom kunde vinna, torde dock framgå redan af hvad här ofvan blifvit därom anfördt.

Hvad angår den i herr Nordströms motion föreslagna skrifvelsen till Kungl. Maj:t med anhållan om framläggande för nästkommande års Riksdag af nytt förslag till förvärfvande åt staten af ifrågavarande malmfält, har utskottet icke funnit tillräckliga skäl för aflåtande af en sådan skrifvelse. Kungl. Maj:t lärer i allt fall icke underlåta att åt frågan ägna behörig uppmärksamhet och vidtaga de åtgärder, som för dess ordnande på ett för det allmänna tillfredsställande sätt kunna finnas påkallade.

På grund af det anförda får utskottet hemställa,

a) att Riksdagen icke må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning och ej heller de af herr Boman samt af herrar Carlsson och Branting i ämnet väckta motionerna; och

b) att hvad i herr Nordströms ifrågavarande motion föreslagits må dels anses besvaradt genom Riksdagens bifall till utskottets under a) gjorda hemställan, dels ock i öfrigt icke föranleda till någon Riksdagens åtgärd.»

af herrar *J. T. Larsson* och *F. W. Thorsson*, hvilka instämt i förestående reservation hvad själfva hemställan beträffar;
samt af herr *G. Boman*.

Herr *E. Hammarlund* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
